

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą przebiega przez tereny, które do 1945 roku były obszarem zwartej osadnictwa niemieckiego, powstałego w wyniku kolonizacji na prawie olenderskim. Teren który został objęty szlakiem położony jest wzdłuż południowego brzegu Wisły rozpoczynając się od miejscowości Kazuń Nowy (gmina Czosnów, pow. nowodworski) następnie przez gminę Leoncin (pow. nowodworski), Brochów, Młodzieszyn i Iłów (pow. sochaczewski), Słubice aż do Gąbina (pow. plocki).

Długość szlaku, w zależności od wybranego wariantu, wynosi od ok. 95 do ok. 105 kilometrów. Szlak przebiega w większości utwardzonymi drogami publicznymi, częściowo także nieutwardzonymi drogami publicznymi. Część obiektów na szlaku jest własnością osób prywatnych (domy olenderskie) i jest położona na prywatnych posesjach, a w związku z tym dostęp do tych obiektów jest ograniczony.

Na szlaku oznaczone zostały w szczególności zabytki i pozostałości osadnictwa olenderskiego, takie jak domy, zbory, domy modlitwy, cmentarze i ich pozostałości. Trasa, przebiegająca przez tereny osadnictwa, obejmuje również charakterystyczne elementy krajobrazu kulturowego, tj. siedliska na charakterystycznych nasypach, pozostałości sadów, stawy, kanały i groble. Trasa obejmuje również istotne punkty na trasie mogące stanowić interesujące urozmaicenie wycieczki Olenderskim Szlakiem Turystycznym np. pomniki przyrody, punkty widokowe, zabytki architektury sakralnej itp.

W celu precyzyjnego wytyczenia szlaku oznaczone zostały newralgiczne punkty kierunkowe, zjazdy i wjazdy na drogi. Szlak w całości został oznakowany geotagami obejmującymi współrzędne geograficzne ułatwiające dotarcie do poszczególnych miejsc, z których część jest trudna do odszukania w terenie. Dzięki ustaleniu współrzędnych geograficznych turyści wyposażeni w urządzenie GPS mają możliwość dotarcia do każdego miejsca na szlaku. Dla ułatwienia poruszania się po szlaku sporządzona została mapa w systemie Google Maps zawierająca wszystkie punkty na szlaku wraz z dokumentacją fotograficzną.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Trasa Olenderskiego Szlaku Turystycznego nad środkową Wisłą

Trasa szlaku rozpoczyna się w miejscowości Kazuń Nowy w Gminie Czosnów. Pierwszym punktem na szlaku jest zbór mennonicki w Kazuniu Nowym. Zbór położony jest po lewej strony drogi krajowej nr 85.

Zbór mennonicki w Kazuniu Nowym

N52 25.004 E20 41.419

Kazuń Nowy – zbór mennonicki zbudowany w 1892 r. po zniszczeniu na skutek powodzi poprzedniego, powstałego w połowie XIX w. Obecnie budynek pełni funkcje mieszkalne.

Naprzeciw zboru, po drugiej stronie drogi krajowej nr 85 znajduje się cmentarz ewangelicki.

Cmentarz ewangelicki w Kazuniu Nowym

N52 25.058 E20 41.413

Cmentarz ewangelicki położony jest naprzeciwko dawnego zboru mennonickiego w Kazuniu, za wałem przeciwpowodziowym, przy drodze Warszawa - Nowy Dwór Mazowiecki. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się ok. 20 nagrobków, w tym kilka mennonickich stelli.

Dalej drogą krajową 85 w kierunku Nowego Dworu Mazowieckiego do zjazdu w lewo na drogę wojewódzką nr 575.

Drogą wojewódzką nr 575 do miejscowości Sady. W Sadach cmentarz ewangelicki, do którego dojeżdżamy skręcając w prawo zaraz za zakładem wędliniarskim Strawa.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

	Cmentarz ewangelicki w Sadach N52 24.701 E20 38.687 Cmentarz ewangelicki położony jest pomiędzy zabudowaniami zakładu mięsnego w Sadach. Kilkadziesiąt metrów na północ od drogi Kazuń - Leoncin. Założony został w I poł. XIX w. i czynny do 1945 r. Zachowało się ok. 15 nagrobków, w tym niektóre mennonickie.
---	--

Dalej drogą wojewódzką nr 575 do miejscowości Nowa Mała Wieś, tam zjazd z drogi wojewódzkiej w prawo na drogę gminną. Dalej prosto aż do zjazdu w prawo do wsi Gniewniewice Nowe. We wsi Gniewniewice Nowe, po prawej stronie drogi, cmentarz ewangelicki.

	Cmentarz ewangelicki w Gniewniewicach Nowych N52 25.025 E20 31.579 Cmentarz ewangelicki położony jest 100 m na zachód od drogi z Leoncina do Gniewniewic Starych - około 1 km na południe od wału wiślanego. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się kilka nagrobków, najstarszy datowany na 1885 r.
--	--

Dalej prosto do wału wiślanego we wsi Gniewniewice Nowe, gdzie znajduje się punkt widokowy na Wisłę.

Przed wałem wiślanym zjazd w lewo i dalej drogą wzdłuż wału do wsi Wilków nad Wisłą.

We wsi Wilków nad Wisłą cmentarz ewangelicki.

	Cmentarz ewangelicki w Wilkowie Nad Wisłą N52 24.255 E20 28.493 Cmentarz ewangelicki położony jest nieopodal drogi wiodącej z Secymina do Wilkowa wzdłuż wału wiślanego, niedaleko oddalonego od drogi gospodarstwa. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się kilkanaście nagrobków, w większości znacznie uszkodzonych. Najstarszy datowany jest na 1900 r. Teren
---	---

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

	porastają krzewy znacznie utrudniając, a czasem uniemożliwiając eksplorację. Na terenie cmentarza znajduje się duża ilość starych topól z charakterystycznymi naroślami.
--	--

Dalej drogą wzdłuż wału wiślanego. Po lewej stronie, wzdłuż drogi znajduje się kilka charakterystycznych domów olenderskich.

Jadąc cały czas drogą wzdłuż wału wiślanego dojeżdżamy do wsi Nowy Secymin. W Nowym Secyminie zbór ewangelicki.

	Zbór ewangelicki w Secyminie Nowym N52 23.093 E20 25.409 Zbór zbudowany w 1923 roku, jednoprzestrzenny, konstrukcji słupowo-ryglowej, z węglami łączonymi w rybi ogon, ozdobnie oszalowany deskami. Dach dwuspadowy, krokwiowy, kryty blachą. Od wschodu wieżyczka dzwonnicy z dachem sześciopłóciowym, krytym gontem. Nad frontowymi drzwiami wejściowymi daszek snycerskiej roboty z bogato wycinanymi detalami.
--	---

Za zborem skręcamy w lewo i dojeżdżamy do drogi wojewódzkiej 575. Dalej w prawo i droga wojewódzką do cmentarza ewangelickiego w Secyminie Nowym.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Cmentarz ewangelicki w Secyminie Nowym N52 22.462 E20 25.069

Cmentarz ewangelicki położony jest w zachodniej części wsi, po północnej stronie szosy, prawie naprzeciwko nowego cmentarza. Usytuowany na sztucznym wzgórzu pomiędzy dwoma gospodarstwami. Założony został w I poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało sporo nagrobków, z czego duża część w dobrym stanie. Najstarszy datowany jest na 1889 r. Cmentarz został oczyszczony z chaszczy kilka lat temu, lecz znów zarasta utrudniając zwiedzanie. Od strony drogi otoczony nowym płotem z ceglanych słupków i drewnianych sztachet.

Dalej drogą wojewódzką 575 opuszczamy gminę Leoncin i powiat nowodworski, wjeżdżamy do gminy Brochów w powiecie sochaczewskim.

We wsi Piaski Duchowne zjazd w prawo do cmentarza ewangelickiego.

Cmentarz ewangelicki w Piaskach Duchownych N52 22.435 E20 23.428

Cmentarz z kilkoma zachowanymi nagrobkami. Co ciekawe, niektóre z nich są w języku polskim. Granice nekropolii wyznaczają stare kasztanowce. Na cmentarzu, oczyszczonym przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nad Bzurą, znajduje się tablica informacyjna.

Po opuszczeniu wsi Piaski Duchowne dalej drogą 575 do wsi Kromnów, tam zjazd w lewo w drogę gruntową, dalej prosto, wjeżdżamy na teren Kampinoskiego Parku Narodowego, leśną drogą do cmentarza ewangelickiego w Kromnowie.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Cmentarz ewangelicki w Kromnowie

N52 22.194 E20 21.498

W lesie paproci kilka ocalałych nagrobków.
Na cmentarzu, oczyszczonym przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nad Bzurą, znajduje się tablica informacyjna.

Dalej dwa warianty:

- 1) możliwość dojechania do leśniczówki KPN w Kromnowie, dalej leśnymi drogami do drogi wojewódzkiej 575, gdzie w lewo w kierunku wsi Śladow;
- 2) powrót do tą samą drogą do drogi wojewódzkiej 575, gdzie w lewo w kierunku wsi Śladow.

Następnie wjeżdżamy do wsi Śladow, gdzie zjazd w prawo z drogi wojewódzkiej nr 575 na drogę gminną. Dalej drogą gminną przez wieś Śladow.

Po prawej stronie pomnik przyrody – Dąb Obrońca.

Fot. A. Klimkiewicz

Pomnik przyrody – Dąb Obrońca

N52 22.681 E20 17.830

Pomnik przyrody - dąb szypułkowy o nazwie "Obrońca", mający 6 m obwodu na wysokości piersi. Zgodnie z przekazami mieszkańców, gdy w 1939 r. wojska hitlerowskie podpaliły wieś, pożar zatrzymał się wówczas na dębie, co ocaliło część Śladowa.

Dalej wciąż drogą gminną przez wieś Śladow prosto. Po lewej stronie, przy strażnicy OSP w Śladowie kamień grunwaldzki, symboliczne oznaczenie przeprawy przez Wisłę Króla Jagiełły z wojskiem w drodze pod Grunwald.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Za kamieniem zjazd w prawo do wału wiślanego. Na wale wiślanym pomnik ku czci pomordowanych we wrześniu 1939 r. w Śladowie.

Pomnik ku czci pomordowanych we wrześniu 1939 r. w Śladowie

N52 23.043 E20 17.763

18 września 1939 w Śladowie w ówczesnej gminie Tułowice, wojska niemieckie dokonały jednej z największych zbrodni wojennych w czasie kampanii 1939 roku w Polsce. 300 ludzi (w tym 150 żołnierzy Wojska Polskiego), zgromadzonych na tzw. 'główce' wiślanej, zostało zastrzelonych i utopionych. Wśród zgromadzonych znajdowali się zarówno ranni, zdrowi, oraz małe dzieci. Mężczyźni w wieku od 15 do 75 lat stanowili większość 300-osobowej grupy, kilkanaście osób cywilnych pochodziło z pobliskiej gminy tułowickiej. Ogółem 298 osób poniosło śmierć.

Dalej powrót od wału do drogi gminnej i skręt w prawo dalej drogą przez wieś Śladow. Po lewej stronie kolejne pomniki przyrody – dęby szypułkowe.

Jadąc drogą gminną przez wieś Śladow do końca zjazd w prawo z powrotem na drogę wojewódzką 575. Potem zjazd w lewo w drogę gminną w kierunku Szkoły Podstawowej w Śladowie.

Przed szkołą po prawej stronie cmentarz ewangelicki w Śladowie.

Cmentarz ewangelicki w Śladowie

N52 22.435 E20 16.694

Jest to nekropolia z największą wśród cmentarzy Gminy Brochów liczbą zachowanych nagrobków. Wiele z nich posiada inskrypcje z końca XIX i pierwszej połowy XX w. Cmentarz pierwotnie mennonicki, następnie ewangelicki, założony prawdopodobnie na pocz. XIX w. Na cmentarzu, oczyszczonym przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nad Bzurą, znajduje się tablica informacyjna.

Przy wejściu do budynku SP w Śladowie „kamień Jagiełły” upamiętniający pobyt Króla Jagiełły z wojskiem w Śladowie w drodze pod Grunwald.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Dalej powrót do drogi wojewódzkiej 575, potem w lewo w kierunku mostu na Bzurze we wsi Kamion.

UWAGA! Most w Kamionie jest nieprzejezdny do końca 2012 roku. Niezbędny objazd przez Śladów, Tułowice, Brochów, Witkowice do Kamiona.

Opuszczamy gminę Brochów, wjeżdżamy do gminy Młodzieszyn.

Za mostem w Kamionie zjazd w prawo dalej drogą wojewódzką 575.

We wsi Kamion, przy kościele Kamień Św. Jacka.

Kamień Św. Jacka

N52 22.053 E20 12.091

Jak mówi legenda, w pierwszej połowie XIII w. pochodzący ze Śląska św. Jacek Odrowąż, dominikanin, w czasie jednej ze swoich misyjnych podróży zawitał także na Mazowsze. W okolicy Wyszogrodu współ z towarzyszącymi mu braćmi-misjonarzami, na własnym płaszczu, przepawił się przez wezbraną Wisłę.

Dalej wciąż drogą wojewódzką 575 do wsi Januszew. Tam cmentarz ewangelicki w Januszewie.

Cmentarz ewangelicki w Januszewie

Cmentarz ewangelicki znajduje się ok. 600 m na południe od wsi, na wysokości zabudowań nr 19, przy polnej drodze. Założony został w I poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się kilka nagrobków, w większości znacznie uszkodzonych. Najstarszy datowany pochodzi z 1877 r. Teren porastają krzewy. Do lat 60. XX w. teren na wschód od cmentarza przynależał do niego, potem został zagospodarowany rolniczo.

Dalej drogą wojewódzką 575 do wsi Arciechów. Tam cmentarz ewangelicki w Arciechowie.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Cmentarz ewangelicki w Arciechowie

N52 22.333 E20 05.516

Cmentarz ewangelicki znajduje się na terenie posesji Arciechów 23, ok. 150 m na północ od drogi Iłów - Kamion. Założony został około poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się kilka nagrobków, najstarszy datowany pochodzi z 1901 r.

Dalej drogą wojewódzką 575 do wsi Łady. Tam cmentarz ewangelicki w Ładach.

Cmentarz ewangelicki w Ładach

N52 22.018 E20 04.576

Cmentarz ewangelicki położony jest po zachodniej stronie szosy Iłów - Kamion, około 20 m od tej drogi, przy drodze do Pieczysk. Założony został w około poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się ponad 20 nagrobków, najstarszy datowany pochodzi z 1926 r. Pozostały również cztery słupy bramy wjazdowej. Przez cmentarz prowadzi droga, obecnie mająca charakter traktu polnego.

Dalej drogą wojewódzką 575 do wsi gminnej Iłów. W Iłowie cmentarz ewangelicki.

Cmentarz ewangelicki w Iłowie

N52 20.419 E20 02.198

Cmentarz ewangelicki graniczy z cmentarzem rzymskokatolickim, około 800 m od centrum Iłowa. Założony został ok. 1780 r. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się ponad 50 nagrobków, najstarszy datowany pochodzi z 1853 r. Cmentarz niemal zapomniany choć w większości oczyszczony z krzewów.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

W sąsiedztwie cmentarza ewangelickiego cmentarz rzymskokatolicki, tam zabytkowa kaplica i kwatery wojenna z 1939 roku.

Dalej drogą wojewódzką 575 do centrum Iłowa. W centrum Iłowa kościół katolicki pw. Matki Bożej Królowej Polski.

Kościół p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Iłowie

N52 20.407 E20 01.698

Kościół p.w. Matki Bożej Królowej Polski, późnobarokowy wybudowany w 1781 r., fundacji Adama Leszczyńskiego, odbudowany w 1921 r. wg. projektu Hugo Kudera, następnie w 1948 wg. projektu Bruno Zborowskiego. Kościół jednonawowy. Na terenie kościoła posadzono Dęby katyńskie poświęcone osobom związanych z Iłowem, które zginęły m.in. w Katyniu.

Dalej wyjeżdżamy z Iłowa drogą wojewódzką 575. Następnie zjazd w prawo na drogę gminną w kierunku wsi Suchodół.

Dalej prosto przez wieś Piotrkówek, za skrzyżowaniem zjazd w lewo do cmentarza ewangelickiego w Piotrkówku.

Cmentarz ewangelicki w Piotrkówku

N52 23.989 E19 57.413

Cmentarz ewangelicki położony jest pośród pól, około 400 m na południe od zabudowań i drogi Słubice - Życk. Prowadzi do niego polna droga. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1949 r. Zachowało się ponad kilkanaście nagrobków, najstarszy datowany pochodzi z 1897 r. Zachowało się kilkanaście nagrobków. Cmentarz niemal całkowicie porośnięty krzewami, opuszczony.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Dalej prosto tą samą drogą do zjazdu w lewo do wsi Zyck Nowy. Tą drogą dojeżdżamy do cmentarza ewangelickiego we wsi Zyck Nowy (na zakręcie drogi gminnej w lewo widoczna brama cmentarza).

Cmentarz ewangelicki w Zycu Nowym

N52 24.820 E19 55.280

Cmentarz ewangelicki położony jest w wschodniej części wsi, przy zakręcie głównej drogi prowadzącej przez Zyck Nowy. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się ponad kilkanaście nagrobków, najstarszy datowany pochodzi z 1927 r. Brama wejściowa z napisem "1937 Christus ist die Auferstehung und das Leben" i krzyżem na szczycie oraz fragmenty ogrodzenia. Cmentarz niemal całkowicie porośnięty krzewami, opuszczony.

Dalej, mijając cmentarz ewangelicki z lewej strony skręcamy w drogę gminną w prawo, w kierunku Zycza Polskiego. Przez Zyck Polski kierujemy się do wsi Nowosiadło. Tam cmentarz mariawicki w Nowosiadle.

Cmentarz mariawicki w Nowosiadle

N52 25.703 E19 55.334

Niewielki cmentarz mariawicki jest świadectwem zamieszkiwania tych terenów przez wyznawców Kościołów mariawickich. Wyznanie powstało na przełomie XIX i XX wieku jako ruch odnowy duchowej i moralnej księży katolickich, szczególnie na wsi. Zwolennicy skupieni wokół płockiej zakonnicy Marii Franciszki Kozłowskiej, w wyniku nałożenia na nią ekskomuniki, dokonali secesji z Kościoła katolickiego. Do dziś pobliską wieś Świniary zamieszkuje niewielka grupa mariawitów.

UWAGA! Na terenie gminy Słubice po powodzi w 2010 powstało wiele nowych dróg, a stare drogi gruntowe zostały naprawione. Należy zachować szczególną uwagę, aby nie pomylić trasy.

UWAGA! Możliwe warianty trasy:

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

1. Wariant 1

Z Nowosiadła kierujemy się dalej drogą w prawo do wsi Świniary. Tam cmentarz ewangelicki.

Cmentarz ewangelicki w Świniarach

N52 26.238 E19 54.024

Cmentarz ewangelicki położony jest w centrum wsi, po północnej stronie drogi prowadzącej przez miejscowość, w pobliżu sklepu spożywczego. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się ponad 30 nagrobków, najstarszy datowany pochodzi z 1920 r.

Dalej drogą gminna kierujemy się do wsi Wiączemin Nowy. Droga asfaltowa przechodzi w drogę nieutwardzoną, prowadzącą do widocznego po lewej stronie zboru ewangelickiego w Nowym Wiączeminie. Zanim dojedziemy do zboru przejeżdżamy przez teren cmentarza ewangelickiego w Nowym Wiączeminie.

Droga prowadzi prosto do zboru.

Cmentarz ewangelicki w Nowym Wiączeminie

N52 26.655 E19 52.541

Cmentarz ewangelicki położony jest pośród pól, przecięty drogą prowadzącą do kościoła ewangelickiego, wybudowanego w 1937 r. Założony został około poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowały się 34 nagrobki, najstarszy datowany jest na rok 1883.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Kościół ewangelicki w Nowym Wiączeminiu

N52 26.735 E19 52.430

Kościół ewangelicki wybudowany w 1937 r. Możliwe jest wejście do zboru, należy jednak zachować szczególną ostrożność ponieważ dach i chór wymagają remontu.

Tą samą drogą wracamy do wsi Świniary. Dalej ze wsi Świniary przez wieś Nowy Wiączemin kierujemy się do wsi Troszyn Nowy mijając cmentarz ewangelicki położony w tej miejscowości.

Cmentarz ewangelicki w Troszynie Nowym

N52 27.442 E19 51.349

Cmentarz ewangelicki położony jest na południe od drogi wiodącej wzdłuż wału wiślanego, na wschodnim krańcu wsi. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Do dziś zachowało się około 20 nagrobków, najstarszy datowany jest na rok 1912. Cmentarz zdewastowany, liczne widoczne pozostałości po grobach w postaci kopców ziemnych.

Przy wjeździe do wsi szlak łączy się z Wariantem 2. We wsi zbor ewangelicki i liczne poniemieckie domostwa.

Zbór ewangelicki w Troszynie Nowym

N52 26.735 E19 52.430

Kościół ewangelicki, dawny zbor zbudowany w 1939 r. Oddany do użytku tuż przed wojną, prawdopodobnie odbyła się w nim tylko jedna msza. Kościół murowany, dach trójspadowy, fasada poprzedzona portykiem. Po II Wojnie Światowej od strony wschodniej znajdował się sklep spożywczy. Budynek zachowany w dobrym stanie.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

2. Wariant 2

Z Nowosiadła mijamy zjazd do Świniar, a następnie skręcamy w prawo do wsi Sady. We wsi Sady zgłiszcza zboru ewangelickiego. Obok zboru cmentarz ewangelicki w Sadach.

	Zbór ewangelicki w Sadach N52 25.691 E19 52.794 Pod nr 15 do niedawna znajdował się dawny zbór mennonicki wybudowany w 1806 r. Kościół był drewniany konstrukcji wieńcowej, z węglami łączonymi na rybi ogon z ostatkami. Po II Wojnie Światowej wyposażenie przeniesiono do zboru w Wiączeminie Polskim). Obiekt uważany za jeden z najcenniejszych związanych z osadnictwem olenderskim na Mazowszu. Prawdopodobnie spłonął w 2011 roku.
	Pogorzelisko
	Cmentarz ewangelicki w Sadach N52 25.691 E19 52.794 Cmentarz ewangelicki położony jest położony na południe od zabudowań nr 15 (dawny zbór mennonicki i ewangelicki), który znajduje się 2 km drogą na zachód od szosy Nowosiadło - Wiączemin. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się kilkanaście nagrobków, najstarszy datowany pochodzi z 1881-1904 r. Cmentarz niemal całkowicie porośnięty krzewami, opuszczony.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Ze wsi Sady kierujemy się dalej do wsi Nowe Wymyśle, w lesie skręt w drogę gminną w prawo. Dalej prosto do wsi Wymyśle Nowe.

Jadąc przez wieś po prawej stronie najpierw cmentarz mennonicki, a dalej zbór mennonicki w Nowym Wymyśle. We wsi kilkanaście poniemieckich domostw.

Cmentarz mennonicki w Wymyśle Nowym
N52 25.427 E19 50.850

Cmentarz mennonicki znajduje się na zachodnim krańcu wsi, po północnej stronie drogi z Wymyśla w kierunku trasy Warszawa - Płock. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się 15 nagrobków, przeważnie bardzo zniszczonych, najstarszy datowany na rok 1902.

Zbór mennonicki w Wymyśle Nowym
N52 25.605 E19 50.343

Pod nr 19 dawny zbór mennonicki zbudowany w 1864, odbudowany w 1924 r. Obiekt murowany, podmurówka z polnych kamieni, wieżba dachowa sosnowa. Budynek zachowany w bardzo złym stanie. Wejście do środka budynku niebezpieczne ze względu na jego stan techniczny.

Wyjeżdżając ze wsi Nowe Wymyśle kierujemy się do wsi Troszyn Polski. We wsi Troszyn Polski kościół katolicki z oznaczeniem poziomu powodzi z 1982 i 2010 r.

Kościół w Troszynie Polskim
N52 26.867 E19 49.980

Kościół pw. św. Leonarda, drewniany konstrukcji zrębowej. Wybudowany w 1636 r. Kościół salowy.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Dalej drogą gminną w kierunku wsi Troszyn Nowy. Tam zbór ewangelicki w Troszynie Nowym.

Zbór ewangelicki w Troszynie Nowym

N52 27.891 E19 50.028

Kościół ewangelicki, dawny zbór zbudowany w 1939 r. Oddany do użytku tuż przed wojną, prawdopodobnie odbyła się w nim tylko jedna msza. Kościół murowany, dach trójspadowy, fasada poprzedzona portykiem. Po II Wojnie Światowej od strony wschodniej znajdował się sklep spożywczy. Budynek zachowany w dobrym stanie.

Za zbozem możliwy zjazd w prawo wzdłuż wału wiślanego do cmentarza ewangelickiego w Troszynie Nowym.

Cmentarz ewangelicki w Troszynie Nowym

N52 27.442 E19 51.349

Cmentarz ewangelicki położony jest na południe od drogi wiodącej wzdłuż wału wiślanego, na wschodnim krańcu wsi. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Do dziś zachowało się około 20 nagrobków, najstarszy datowany jest na rok 1912. Cmentarz zdewastowany, liczne widoczne pozostałości po grobach w postaci kopców ziemnych.

Za zbozem ewangelickim w Troszynie Nowym zjazd w lewo drogą wzdłuż wału wiślanego w kierunku wsi Nowa Korzeniówka.

We wsi Nowa Korzeniówka punkt widokowy z wału wiślanego.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

Punkt widokowy Nowa Korzeniówka

N52 28.328 E19 47.041

Punkt widokowy z wały wiślanego w Nowej Korzeniówce

We wsi Nowa Korzeniówka zjazd w prawo z drogi gminnej na drogę wojewódzką 575 w kierunku Dobrzykowa.

We wsi Dobrzyków kościół katolicki p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny.

Kościół w Dobrzykowie

N52 28.209 E19 45.021

Kościół p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, drewniany konstrukcji zrębowej. Wybudowany w latach 1775-76, restaurowany 1972-73. Kościół jednonawowy. Na cmentarzu parafialnym mogiły powstańców styczniowych oraz żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 r.

We wsi Dobrzyków zjazd w lewo z drogi wojewódzkiej 575 na drogę wojewódzką 574 w kierunku Gąbina. Dalej drogą w kierunku Gąbina.

We wsi Nowe Grabie zjazd w lewo do wsi Nowe Grabie, a dalej zjazd w prawo do cmentarza ewangelickiego w Nowych Grabiach.

Olenderski Szlak Turystyczny nad środkową Wisłą

	Cmentarz ewangelicki w Nowych Grabiach N52 26.728 E19 43.894 Cmentarz ewangelicki położony jest na północ od drogi Nowe Grabie - Koszelówka. Założony został w II poł. XIX w. i użytkowany do 1945 r. Zachowało się 8 nagrobków, najstarsze datowane pochodzą z I poł. XX w. Wszystkie nagrobki bardzo zniszczone.
--	---

Dalej z powrotem na drogę wojewódzką 574 w kierunku Gąbina. Po wjeździe do miasta po lewej stronie cmentarz ewangelicki w Gąbinie.

	Cmentarz ewangelicki w Gąbinie N52 24.236 E19 44.104 Cmentarz ewangelicki w Gąbinie znajduje się w północno-wschodniej części miasta, po lewej stronie ulicy Dobrzykowskiej. Założony został w 1825 roku. Istnieje ok. 100 nagrobków z różnych okresów, natomiast najstarsze datowane są na lata 60. XIX w. Cmentarz nadal czynny.
--	---

Gąbin należy do najstarszych miast zachodniego Mazowsza. W pierwszej wzmiance pochodzącej z 1215r. Gąbin określony został jako starodawna włość monarsza. Okres rozkwitu miasta przypada na XVI w. Liczni wówczas rzemieślnicy słynęli z produkcji sukna zwanego multanem, gąbińscy kupcy natomiast spławiali mazowieckie zboże do Gdańska. Po niemal całkowitym zniszczeniu podczas „potopu szwedzkiego” miasto na początku XIX w. na nowo pełniło funkcję gospodarczego rynku zarówno dla okolicznych wsi jak i dla całego zachodniego Mazowsza. Na początku XXw. Gąbin należał do najbogatszych miast w Królestwie Polskim. W Gąbinie warto zobaczyć klasycystyczny ratusz zbudowany w 1824 r. na miejscu spalonego w 1808 r. XVIII-wiecznego. Ciekawostką są dwie niesymetryczne fasady. Obecnie w budynku znajduje się siedziba Urzędu Miasta i Gminy. Kamienice na Starym Rynku, w tym najstarsza z 1809 r. w której urodził się Felicjan Sławoj Składkowski (obecnie siedziba Muzeum Ziemi Gąbińskiej).

Koniec szlaku.